

Transpersoner och ickebinära som målgrupp i socialt arbete: Kursutveckling i socionomutbildningen

Sofia Smolle, doktorand i socialt arbete

Signe Bremer, lektor i socialt arbete

Institutionen för psykologi och socialt arbete

Mittuniversitetet

Abstract

Merparten av Sveriges socionomutbildningar innehåller inte några formulerade inslag om transpersoner och ickebinära som utsatt grupp. Samtidigt visar forskning och rapporter från myndigheter liksom svenska regeringen stora brister i bemötande av transpersoner och ickebinära när det kommer till både primär och specialiserad hälso- och sjukvård, ungdomsmottagningar, skolverksamhet, socialtjänst, etc. Begränsad kunskap är en faktor bland flera (så som till exempel avsaknad av resurser) som negativt påverkat socialarbetares professionella förutsättningar att möta transpersoner och ickebinäras behov. Socionomer med adekvat kunskap kan dock bidra till att förbättra transpersoners och ickebinäras hälsa och livsvillkor. Med tanke på den globala politiska och strukturella utvecklingen som i hög grad påverkar dessa grupper negativt, är det av stor vikt att inkludera dessa typer av frågor i socionomutbildningen.

Med bakgrund av detta började Institutionen för psykologi och socialt arbete vid Mittuniversitetet att erbjuda två kurser i ämnet (grundnivå och avancerad nivå). Vi som presenterar arbetet heter Sofia Smolle (skapade kursen och tidigare kursansvarig) och Signe Bremer (nuvarande kursansvarig). Båda har varit med sedan start.

Med föreliggande paper avser vi summera arbetet med kurserna och dess innehåll samt föra en diskussion kring pedagogiska utmaningar. Vilka risker finns det exempelvis i att undervisa om marginaliserade gruppers villkor utan att samtidigt också bidra till viss stereotypisering? Hur bemöter en som lärare en stor blandning studenter som å ena sidan kan ha mycket förkunskap och egna erfarenheter kopplade till kursens tema, men som samtidigt å andra sidan kan ha mycket begränsade förkunskaper och präglas av en ängslighet inför att säga fel?

Introducerande kommentar till läsare under NaPSa-konferensen

Denna text är ett löst första utkast med den bakomliggande tanken att bli ett kapitelbidrag till ett gemensamt bokprojekt inom Institutionen för psykologi och socialt arbete vid Mittuniversitetet. Bidraget är tänkt att falla under temat *Socialt arbete och förändring*. Vi är öppna för all form av feedback som kan hjälpa oss att utveckla texten och särskilt intresserade är vi av att diskutera frågorna:

- Vad har texten för potential?
- Finns det synpunkter på strukturen? Borde vi tex jobba in en tredje rubriknivå?
- Finns det användbara exempel från litteraturen som kan gynna vår text sett till pedagogiska utmaningar och normkritik? Här är vi medvetna om att det tex finns exempel från det växande kunskapsfältet trans pedagogik men vi vill gärna få tips om fler användbara referenser.

Inledning

Forskning, nationell likväl internationell, har visat omfattande brister i bemötande av transpersoner och ickebinära inom offentliga välfärdsinstitutioner, så som primär och specialiserad hälso- och sjukvård, ungdomsmottagningar, skolverksamhet, socialtjänst, äldreomsorg etcetera (Smolle & Siverskog, 2023). Även svenska myndighetsrapporter påtalar förekomsten av dessa brister nationellt (exempelvis SOU 2017:92, fler). Brister kan ta sig i uttryck i form av till exempel påtalade kunskapsbegränsningar, som i sin tur kan leda till diskriminerande praktiker och fördomar, vilket ökar upplevelsen av stress och psykisk ohälsa hos transpersoner och ickebinära (Bränström, 2018; Siverskog, 2021). Till detta läggs även ett allmänt utbrett cisnormativt bemötande (Siverskog, 2021). Med cisnormativitet menas att vi alla förväntas ha ett linjärt kön (Bremer, 2011), vilket betyder att “vi förutsätts identifiera oss, förkroppsliga och uppträda i enlighet med normerna för vårt födelsetilldelade kön, livet ut” (Bremer, 2023).

Upplevelsen av limiterad kunskap är en faktor bland flera (så som till exempel avsaknad av resurser) som negativt påverkar socialarbetares professionella förutsättningar att möta transpersoner och ickebinäras behov (Smolle & Espvall, 2021). För att socialt arbete ska kunna svara mot de behov som finns hos marginaliserade grupper i samhället behöver kunskapsökning och kompetensutveckling aktivt främjas (NASW, 2017). Socionomer med adekvat kunskap kan bidra till att förbättra transpersoners och ickebinäras hälsa och livsvillkor.

Med tanke på den globala politiska och strukturella utvecklingen som i hög grad påverkar dessa grupper negativt, är det av stor vikt att inkludera dessa typer av frågor i socionomutbildningen.

Socialt arbete som disciplin och profession förstås ofta utifrån kategorier om utsatthet/sårbarhet, exempelvis genom professionens fokus på vissa särskilda grupper (se till exempel: Payne, 2006; Socialstyrelsen, 2013; Socialtjänstlag 2001:453). Således bygger grunden för professionen delvis på kategoriserandet i sig, då vi på så vis organiserar välfärdssamhällets institutioner. (Stycke ska kontextualiseras)

Bakgrund

Under 2019 arbetade jag (Sofia) med att undervisa i flera kurser i socionomutbildningen vid Mittuniversitetet. Simultant arbetade jag med min avhandling som behandlar transpersoner som målgrupp, där jag tog del av mycket forskning som upplyste om vikten av transrelaterad kompetens för socionomer. I samtliga kurser jag undervisade i upplevde jag därutöver en osäkerhet bland våra egna studenter, kring transrelaterade begrepp tillika transstudier i sin helhet. Jag vände mig således till kursernas lärandemål och obligatorisk litteratur och insåg att det inte fanns representerat där. Det ledde mig till att undersöka hur det ser ut bland övriga socionomutbildningar i Sverige samt vilka fristående kurser som erbjuds vid våra svenska universitet och som därtill behandlar trans som särskild målgrupp för socialt arbete. Konklusionen blev att majoriteten av Sveriges socionomutbildningar inte innehöll några formulerade inslag om transpersoner och ickebinära som utsatt/sårbar grupp.

När könsidentitet och könsuttryck är inkluderade i utbildningen är det framförallt när sexuell läggning diskuteras alternativt när diskrimineringslagen fokuseras, och inte sällan beroende på om läraren själv är del av hbtq+ communityt eller är investerade i forskning kring transpersoners och ickebinäras livsvillkor. I Sverige har vi också sett ett ökat behov av HBTQ+-relaterad kunskap (till exempel betalar verksamheter för kunskapshöjande insatser i form av certifieringar/diplomerings). Dock ges inte alla yrkesverksamma likvärdiga möjligheter att bli mottagare av dessa insatser eftersom det beror på arbetsgivares prioriteringar och resurser.

Uppbyggnad av kurserna

Baserat på det vi beskrivit ovan beslutades att vi fick möjligheten att utveckla en sommarkurs som kunde ges på distans med fokus på könsidentitet och könsuttryck vid Mittuniversitetet. Kursen skulle knyta an till socialt arbete (eftersom den skulle ges av avdelningen för socialt

arbete) men vi ansåg det föreligga ett flertal fördelar med att göra kursen interdisciplinär, till exempel att det skulle locka fler sökande samt kunna stärka kunskapen inom fler professioner. Min (Sofia) upplevelse har även varit att målgruppen tillika trans som ämne ofta tilldelas låg prioritet inom utbildning liksom andra samhällsområden. Det fanns därför en oro hos mig (Sofia) hur det interna (kollegiala liksom andra som funderar på att ge utrymme för frågorna som kursen belyser) motståndet skulle ta form om det blev ett lågt sökantal (vilket det fanns en högre risk till om kursen endast gavs för socialt arbete).

Kursen kom därför att heta *Könsidentitet och uttryck i människobehandlande organisationer* (7,5 hp) och har innehållit flera interdisciplinära element för att möta behov som finns inom en variation av professionella som arbetar i verksamheter dit människor vänder sig för stöd och hjälp. Jag (Sofia) kommer från socialt arbete och var starkt influerad av ämnet - forskning, praktik och utbildning - vilket innebär att jag tidigt sökte kunniga inom andra ämnen att etablera ett samarbete med, i och med kursens interdisciplinära natur. Det var på den vägen jag (Signe) kom att involvera mig i kursen genom undervisning, examinationer och utveckling av kursmoment. Min mångåriga erfarenhet av etnografisk forskning (Bremer 2011; Bremer 2022) och undervisning om transfrågor inom etnologi och genusvetenskap passade väl ihop med kursens tematik. Vidare bidrog forskare från ämnena genusvetenskap och psykologi.

Tidigt i processen genomförde jag (Sofia) en kartläggning av relevanta och intressanta aspekter att involvera i kursen, där jag läste aktuella forskningsartiklar, myndighetsrapporter (till exempel SOU 2017:92) och annan litteratur som rör människobehandlande organisationer, för att summera och bestämma vilka aspekter av transpersoners liv, livsvillkor och erfarenheter att involvera i kursen. Slutligen beslutade vi (de som var involverade i kursen samt ämnet) att inkludera: Terminologi, transrelaterad historia, sociala aspekter (så som familj, relationer, socialt nätverk etc), normativa aspekter (hur normer influerar och påverkar personers liv), psykologiska aspekter (så som diagnoskriterier och könsdysfori samt psykologiska konsekvenser av minoritetsstress etc), juridiska aspekter (så som diskrimineringslagen, familjelagstiftning, hatbrott etc), hälsa och välmående, organisatoriska aspekter (så som att möta behov inom människobehandlande organisationer, arbetsmiljö, policy-arbete etc) samt aspekter av våld. Samtliga av dessa aspekter framkommer i kursens lärandemål.

150 studenter antogs till den första omgången kursens gick, vilket var under sommaren 2020. Därefter har kursen fortsatt ges varje sommar med högt söktryck, däremot har färre studenter

(ca 40-80) antagits per kursomgång än den första sommaren för att öka kvaliteten på kursen. Vi har sedan start arbetat aktivt med att engagera studenterna genom delaktighet i hur kursen ska se ut och ta form, vilket krävt en viss flexibilitet från vår sida. Exempelvis om det framkommit önskemål vid kursstart att lägga särskild vikt vid bemötandefrågor, så har vi försökt tillgodose detta under kursen. Hur vi praktiskt gått tillväga för att åstadkomma detta studentinflytande är dels genom en enkät som studenterna fick fylla i inför kursstart, dels en diskussion tillsammans under kursens första vecka i zoom kring förväntningar och potentiella utvecklingsområden. I enkäten inför kursstart har studenterna kunnat besvara frågor som rör deras utbildnings- och yrkesbakgrunder, nuvarande sysselsättningar, möjliga förkunskaper, vilka aspekter de anser särskilt relevanta för dem (t.ex. begrepp, bemötandefrågor, juridiska aspekter osv) samt vad de hoppas att få ut av kursen. Jag (Sofia) som kursansvarig har sedan sammanfattat svaren för både studenterna (haft en genomgång vid kursstart och diskuterat vad vi kan göra för att möta förväntningar och förhoppningar) samt för de andra undervisande lärarna i kursen. Studenterna har därigenom också varit med i kursutvecklingen genom sin feedback, vilket fungerat väl. Vi har även uppmuntrat studenterna att själva fördjupa sig i de aspekter som de själva är särskilt intresserade av eller som är av särskilt vikt för deras yrkesutövning och där har vi varit behjälpliga genom att rekommendera relevant litteratur exempelvis.

Majoriteten av studenterna i sommarkursen var, och är även än idag, socionomer och psykologer men många andra professioner har varit representerade, så som pedagoger, sjuksköterskor och präster med flera. Vissa var även fortfarande under utbildning till någon av alla dessa yrken. Det som framkom, som stämde väl överens med det vi själva upplever som lärare på socionomutbildningen, var att de upplevde att kunskap om frågorna i sommarkursen inte var inkluderade i deras grundutbildningar eller existerade på deras arbetsplatser. Dessa inslag saknas till stor del i Mittuniversitetets socionombildning, med undantag från två föreläsningar på tema genus respektive sexualitet under utbildningens första termin, och att progression därtill uteblir. Med anledning av detta initierade jag (Sofia) även en valbar och campusförlagd kurs på avancerad nivå för våra socionomstudenter vid Mittuniversitetet som kom att heta Könsidentitet och könsuttryck i socialt arbete (7,5 hp). Kursen gavs första gången under vårterminen 2021 och har varit valbar varje termin sedan dess. Numera går det även att söka denna kurs som fristående kurs på avancerad nivå.

Det förelåg ett par utmaningar i uppbyggnaden av sommarkursen vad beträffar distansformatet, i kontrast till den avancerade kursen som var campusförlagd. Från start innehöll sommarkursen ett seminarium och ett grupparbete. Vi märkte redan efter första kursomgången att grupparbete var för svårmanövrerat - för oss lärare liksom för studenterna. Mestadels berodde det på att de flesta studenterna i sommarkursen hade heltidsarbeten och sommarsemestrar och därför hade svårt att finna gemensamma tider att samarbeta, vilket resulterade i att studenterna inte kunde genomföra sina grupparbeten på ett tillfredsställande vis. Vi bedömde därför att examinationsuppgiften behövde omarbetas för att bli mer pedagogiskt gynnsam. Därefter har vi testat att ha ytterligare ett seminarium (det vill säga två examinerande seminarier under kursen). På grund av distansformatet har vi uppmärksammat vissa utmaningar, exempelvis att studenterna aldrig träffats samt att de kommer från olika professioner och seminariekulturer. Vi har i detta upplevt markant skillnad mellan seminarierna i den avancerade kursen på socionomutbildningen (campusförlagd) respektive den i sommarkursen (distansförlagd), där det i den förstnämnda varit färre slitningar och större konsensus.

Pedagogiska utmaningar

En återkommande pedagogisk utmaning inledningsvis i framförallt den avancerade kursen att knyta an till den kunskap som studenterna har med sig från socionomutbildningen, med särskild betoning på normkritik och intersektionalitet. Min (Sofia) erfarenhet är att studenterna ofta har uttryckt i uppstarten av kurserna att de inte lärt sig om ämnet under utbildningen och att de därför är osäkra kring huruvida kunskapen faktiskt är nödvändig, med andra ord: 'om vi inte lärt oss om detta, är det då viktigt?'. De diskussioner som förekommit till stor del när HBTQI+ uppmärksammas som särskilt sårbar grupp under utbildningen har fokuserat på sexuell läggning, vilket även bidrar till att studenterna alltsom oftast kommer in i diskussioner om detta genomgående i kursen. Däri föreligger utmaningen och därför har jag (Sofia) försökt uppmuntra studenterna till ytterligare reflektion kring vad som skiljer och förenar grupper, vad som är särskilt utmärkande för transpersoners hälsa och levnadsvillkor samt hur vi drabbas på olika sätt av normer, trots att vi ofta uppmärksammas som en målgrupp, under en akronym. Däremot när en uppmärksammar en specifik målgrupp som vi gör i denna kurs och på detta vis, är risken stor för generaliseringar. Det är något jag (Sofia) funderat över sen start, dvs: hur vi kan finna en lämplig balans i att samtala om en grupp, där vi påtalar generell hälsa, kollektiva upplevelser och potentiella behov, men samtidigt inte generalisera på så vis vi bidrar till stereotypisering? Det är inte en helt enkel uppgift men understryker vikten av normkritisk pedagogik. Ett exempel som uppmärksammas kontinuerligt i kursen är risken för

överfokusering och underfokusering av transexfarenheten (Kerosuo & Nilsson Lööf, 2017). Med det menas att det finns en risk att vi som till exempel socionomer riskerar att inte fånga upp relevant information om de vi möter (som kan vara nödvändig för utformning av en individanpassad insats), för att vi i för stor eller liten utsträckning fokuserar på transexfarenheten. Perspektivet sätts även i relation till hur vi som lärare och studenter diskuterar målgruppens upplevelser och behov.

Hur bemöter en som lärare en stor blandning studenter som å ena sidan kan ha mycket förkunskap och egna erfarenheter kopplade till kursens tema, men som samtidigt å andra sidan kan ha mycket begränsade förkunskaper och präglas av en ängslighet inför att säga fel?

En pedagogisk såväl som etisk utmaning med kurserna och deras utformning är att de på olika vis befinner sig i spänningsfältet mellan pedagogiska ansatser som i linje med normkritisk pedagogik kan kallas för utbildning om “den Andra” (Bromseth, 2010: 34) och “utbildning som förändrar studenter och samhället” (Ibid.). Då kurserna delvis är skapade utifrån en ambition om att tillhandahålla blivande socionomer viktig information om könade minoriteter som i övrigt inte lyfts i vidare utsträckning inom utbildningen kan de på sätt och vis förstås som grundade i en toleranspedagogik önskan om att utbilda om den Andra. Via ökad kunskap kan risken för diskriminering och problematiskt bemötande av klienter som är trans och ickebinära reduceras. Risken är därför att kurserna, trots betoningen på intersektionalitet, reproducerar en ensidig och homogeniserande bild av trans och ickebinära som utsatta enhetliga grupper i behov av socionomers tolerans och räddning (Ibid. s.37). Detta går även i linje med den allmänt utbredda västerländska diskursen om olyckliga transpersoner (Bremer 2023, s.60. En pedagogisk utmaning i kursen är därför att både utbilda socionomer om livsvillkoren för en globalt sett mycket sårbar grupp och att samtidigt utmana fortsatt stereotypisering. En strategi från vår sida är därför att även informera studenterna om sådant som könseufori och minoritetsglädje, begrepp som avser att betona just glädjen i att bryta mot könsnormer och i att vara del av en minoritet (Wurm pågående +++).

Kurserna står även utanför de obligatoriska kurserna som ges inom socionomprogrammet, vilket gör att deras funktion går att likna vid den roll som exempelvis temadagar kan ha inom utbildning eller i yrkeslivet. Under en specifik temadag, eller som i detta fall via en valbar eller fristående kurs, kan de studenter som själva vill fördjupa sig i ett i övrigt åsidosatt ämne (Bromseth 2010). Ett annat sätt som högre utbildning ibland lyfter fram osynliggjorda teman

och minoriteter är via den så kallade ”speciella gäst modellen” (Malatino 2015, s.399. Min översättning). Genom att bjuda in enstaka gästföreläsare för att berätta om sina egna levda erfarenheter av att komma ut som exempelvis trans förväntas den bristande kunskapen i ämnet vara åtgärdat. Även om denna modell inte praktiseras inom våra kurser skulle kurserna i sig på sätt och vis kunna förstås som en form av tillfälliga gäster i grundutbildningen för socionomer. Med andra ord - för en begränsad tid står de Andra/gästen i blickfånget samtidigt som övriga obligatoriska delar av utbildningen i stort utgår från en cisnormativ föreställning om vilka människor socionomer möter. Inkluderingen av ämnet i socionomutbildningen blir därmed endast en symbolisk sådan (Ibid.) Konsekvensen blir att normerna i undervisningen, utbildningen och det sociala arbetet i stort står oproblematiserade (Bromseth, 2010. s.35).

Å andra sidan kan kursen även förstås som en normkritisk plattform som erbjuder studenter möjligheter att tillsammans med oss lärare och andra medstudenter nya sätt att med utgångspunkt i kritiska perspektiv på kön, sexualitet, intersektionalitet att lära sig nya sätt att förstå och ta sig an socialt arbete i praktiken. **FORTSÄTTNING FÖLJER...**

Som ett sätt att ytterligare fördjupa förståelsen av hur detta spänningsfält kommer till uttryck inom kursen vill jag (Signe) berätta om en situation som uppstod i samband med undervisning inom ramen för sommarkursen, som enligt tidigare information om kursernas uppbyggnad ges helt på distans. Situationen som avses uppstod i samband med att jag under sommaren 2023 höll i kursens två interaktiva moment, vilket består av två seminarium som ges via zoom. Det ena seminariet rör smågruppsdiskussioner kring två case där studenterna ställs inför bemötandeproblematik kopplat till socialt arbete involverande unga transpersoner och ickebinära som klienter. Seminarium två är mer öppet och till detta seminarium ombeds studenterna ta med sig egna frågor som dykt upp under kursens gång. Upplägget är liknande seminarium ett, med smågruppsdiskussioner som besöks av lärare och ett uppsamlade helgruppsamtal som avslutning. Då det är svårt att på förhand veta vilka frågor studenterna kan ha med sig öppnar seminarium nummer två dock upp för en högre grad av oförutsägbarhet både sett till innehåll och gruppdynamik. I övrigt är sommarkursen helt textbaserad och all kontakt hålls via epost och Mittuniversitetets lärplattform Moodle. Seminarierna är därför studenternas första och enda interaktion med andra medstudenter och lärare.

Det var därför med viss oro som jag för första gången höll i seminarium två. Min oro var utöver nämnda kontext kopplad till den samtida polariserade debatten om särskilt unga transpersoners och ickebinäras tillgång till könsbekräftande vård (Alm & Linander 2022). Trots att inga större missöden inträffade uppstod en subtil men för mig likväl märkbar spänning i rummet i samband med seminariets helgruppsdiskussion. Vid ett tillfälle i samtalet gjorde en av de studenter som inte själv gav uttryck för att vara del av transcommunityt ett inlägg om den könsbekräftande vårdssituationen och dess patientvillkor. Uttalandet gjordes med avsikt att förklara något för resten av gruppen, men det var samtidigt relativt tydligt att studenten hade mindre kunskap om kontexten i fråga. Därefter följdes uttalandet av att en annan student gav sig in i samtalet. Denna student började sitt inlägg med att berätta att den själv hade erfarenhet av att vara patient inom den könsbekräftande vården. Således hade den mer kunskap om omständigheterna och den kunde göra en viktig nyansering av den tidigare studentens inlägg. Denna situation tydliggör svårigheten i att skapa ett relativt tryggt rum för en stor variation studenter och ett diskussionsklimat som samtidigt möjliggör uttalanden baserat på skilda förkunskaper. Som lärare blev jag glad över att studenten med egna erfarenheter av könsbekräftande vård vågade uttala sig i frågan, trots att många andra studenter vare sig hade egna transerfarenheter, erfarenheter av könsbekräftande vård eller förkunskaper i ämnet. Däremot hoppas jag att studenten i fråga inte kände sig pressad till att dela egna erfarenheter, då det är en vanlig problematik som minoritetsgrupper ställs inför. Det händer ofta att minoriteter tvingas utbilda omgivningen om de egna livsvillkoren (Bremer 2013; XXX). Å andra sidan ska kursen även kunna erbjuda ett rum där studenter med mindre förkunskaper ska kunna diskutera utan att begränsas allt för mycket av en rädsla för att exempelvis säga fel.

I de båda kurserna har det nämligen från start varit tydligt att många studenter oroar sig för att prata om kursens tematik, ofta med anledning av att de är rädda för att säga fel. Rädslorna som kommer till uttryck kan till viss del kopplas till allmänt vanligt förekommande oroskänslor kopplat till konfrontation med ny teori. I första hand tenderar dock dessa studenter oro att röra helt andra aspekter än just teori. Istället är det oro för att använda en inaktuell transterminologi eller för att använda fel könspronomen i möten med transpersoner och ickebinära som ger sig till känna. Detta kan även knytas till en allmän oro för att vara del i ett problematiskt bemötande och att exempelvis göra framtida klienter arga eller ledsna. Men ibland dyker oron även upp som en effekt av att studenter plötsligt upptäcker hur lite förkunskaper de har kring ämnet. Denna insikt kan även förstås som en del av ett större ämnesrelaterat uppvaknande bland studenterna. Värt att nämnas är även att de studenter som ger uttryck för denna typ av oro

tenderar att återfinnas bland gruppen studenter som inte själva har transerfarenheter eller är del av HBTQ+ communityt. Med anledning av denna problematik, den oro som av olika anledningar tenderar att knytas till ämnet, går en del av lärarinsatserna till att lugna oroliga studenter. FORTSÄTTNING FÖLJER

En anledning till studenters oro är sannolikt även att grupperna transpersoner och ickebinära i egenskap av minoriteter i sig allaredan är tillskrivna en ökad och opassande grad av emotionalitet inom ramen för det svenska majoritetssamhället (Sandell, 2014. s.21).

FORTSÄTTNING FÖLJER...

Samtidigt som kursens tematik knyts till oro av studenterna är det som tidigare nämnt även med viss oro som jag (Signe) har gått in som gästlärare och numera kursansvarig för de båda kurserna. Denna oro kan bland annat kopplas till att studenterna ibland, och föga förvånande, har utgått från samhällets diskurser och mediala diskussioner, i sina inlägg och sätt att ställa frågor (jmf med verksamma socionomer: Smolle & Espvall, 2021). Till exempel har jag (Sofia) erfarit hur studenter fört argumentationer med hänvisning till SVTs dokumentär från Uppdrag granskning vid namn *Tranståget* (som är omdiskuterad och hårt kritiserad). Det har då funnits en viss oro hos mig (Sofia) att detta mediala inflytande i diskussionerna, som ofta innehåller faktafel, desinformation och kritik gentemot transrörelsen, ska påverka kursen i en negativ riktning eller skapa ett otryggt rum för studenterna att lära sig i. Ett exempel på en sådan situation var under en temadag som jag (Sofia) höll i som ett obligatoriskt inslag i den avancerade kursen, där studenterna diskuterade professionellt bemötande och ansvar. En student ställde då en öppen fråga huruvida en som socionom alltid ska stötta barnet i sin transidentitet, könsdysfori och eventuella önskan att påbörja hormonbehandling eller om det finns risker att föräldrarna faktiskt vet vad som är bäst för barnet, då dokumentären *Tranståget* framfört att många unga ångrar sig när de blir äldre. Frågan tycktes väcka starka känslor hos många av studenterna i rummet och diskussionen trappades upp. Det uppstod en polarisering, där vissa argumenterade för att föräldrarna ska ha mer att säga till om på grund av nämnda risker och andra menade att det är barnets perspektiv som ska prioriteras. Jag (Sofia) valde då att bryta diskussionen helt och istället fråga studenterna om de sett nämnd dokumentär och vad deras intryck av den var. Tillsammans problematiserade de istället delar av dokumentären och kom fram till att det fanns en hel del desinformation, till exempel kring hur vanligt det är att

transpersoner faktiskt ångrar sin könsbekräftande behandling. Min känsla efteråt var positiv sett till vad studenterna slutligen tog med sig och att jag lyckats bryta en situation som höll på att spåra ur. Däremot hade seminariet tagit en, enligt mig, oönskad riktning då studenterna inte hann diskutera allt som planerats samt att det blev en relativt otrygg diskussion. Vidare upplevde jag en dissonans i min egen roll, då jag hade känt en stark önskan i att engagera mig i diskussionen, argumentera för mitt perspektiv samt förklara problematiken med dokumentären. Däremot bedömde jag det inte lämpligt - pedagogiskt och professionellt i stunden. Det lämnade mig dock med en jobbig känsla av att jag borde gjort mer för att påverka hur den mediala diskursen reproduceras i praktiken.

Ovan nämnda oro från oss lärare kan även kopplas ihop med vår önskan om att studenterna genom sin nyfunna kunskap ska se det som sitt professionella och etiska ansvar att agera mot marginalisering och diskursiv demonisering av transpersoner. Kursens uppbyggnad vilar på sätt och vis därför på en outtalad uppfattning om att alla studenter bör svara mot kursens innehåll på en rad förutbestämda vis, vilket vidare implicerar att det finns ett från oss lärare på förhand bestämt bättre och rätt sätt att ta till sig kurslitteraturen (Kumashiro, 2004). Frågan är dock om detta sätt att utbilda socionomer i transfrågor nödvändigtvis är det bästa? Utbildningsvetaren Kumashiro menar exempelvis att lärare ofta vinner på att våga stanna i osäkerheten som uppstår när oväntade moment och läsningar av kurslitteraturen uppstår i undervisningen (Ibid.). Snarare än att driva studenter mot det sätt som vi lärare själva bedömer vara det bästa och mest antiförtryckande sättet att ta till sig en kurs skulle vi snarare kunna jobba mer aktivt med att våga skapa förutsättningar för oväntade och mångsidiga sätt att förstå och ta till sig kursen (Kumashiro 2004). Detta ska dock inte missförstås som att rådande diskurser om transpersoner, och framförallt transbarn och ungdomar, kan gå oproblematiserade förbi.

Diskussion eller avslutande kommentarer eller liknande (kanske roligare rubrik?)

- Vad tar vi med oss?
- Utvecklingsområden?

- Vad har vi fått för respons från våra studenter? Medskick?

Arbetsuppdelning

Eftersom vi kommit in i arbetet vid olika tidpunkter och med, inledningsvis, olika uppgifter, har det fallit sig följdriktigt att fokusera på framskrivning av skilda delar av texten. Det handlar exempelvis om att Sofia skrivit fram mer av det inledande arbetet med kurserna och möjlig praktisk potential och Signe har skrivit fram mer av vilka utmaningar vi kan identifiera samt vad det finns för utvecklingsområden. Dock är det viktigt att nämna att vi har diskuterat idéer och tankar i samband med skrivandet samt att vi båda även har arbetat med texten i sin helhet.

Litteratur

Bremer (2023). "Jag söker gemenskap: Svenska sextidningar som transmöjliggörande rum under 1960:talet", i: *lambda nordica* 28(1), s. 48-75. doi: 10.34041/ln.v28.867.

Bremer Gagnesjö, Signe (2020). "Kollektivtrafikens könstyranni", i: Rönnblom, Malin, Linander, Ida & Sandberg, Linda (red.). (O)tryggt?: texter om makt, plats och motstånd. Stockholm: Premiss

Bremer Signe, (2013). "Patienten: Vårdar du patienten eller normen? Om sjukvårdens möte med transpersoner", i: *Genusyrsel och normuppror*. Maria Ejd (red.), Vårdförbundet

Bremer Signe (2011, 1a utgåvan; 2017, 2a utgåvan). *Kroppslinjer – Kön, transsexualism och kropp i berättelser om könskorrigering*. Stockholm/Göteborg. Makadam

Bränström, Richard. (2018). *Hälsa och livsvillkor bland unga HBTQ-personer: Vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?* Forte: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

Ida Linander & Erika Alm (2022) Waiting for and in gender-confirming healthcare in Sweden: An analysis of young trans people's experiences, *European Journal of Social Work*, 25:6, 995-1006, DOI: 10.1080/13691457.2022.2063799

Bromseth, Janne & Darj, Frida (red.) (2010). Normkritisk pedagogik: makt, lärande och strategier för förändring. Uppsala: Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet

Kumashiro, Kevin K. 2004. Uncertain Beginnings: Learning to Teach Paradoxically. *Theory Into Practice*, 43(2), 111-115.

Malatino H. (2015). Pedagogies of Becoming: Trans Inclusivity and the Crafting of Being. *Transgender Studies Quarterly* 2(3): 395-410.

National Association of Social Workers (NASW) (2017). Read the Code of Ethics.
<https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English>

Sandell, K. (2014). Inledning. I Sandell, K (Red.), *Att bryta innanförskapet. Kritiska perspektiv på jämställdhet och mångfald i akademien* (s.11-24), Makadam

Siverskog, A. (2021). Hälsa, välmående och livsvillkor bland unga LGBTI-personer i Norden. En forskningsöversikt och kartläggning av insatser. NIKK på uppdrag av Nordiska ministerrådet.

Smolle, S., & Espvall, M. (2021). Transgender Competence in Social Work with Older Adults. *Journal of Social Service Research*, 47(4), 522-536.
<https://doi.org/10.1080/01488376.2020.1848968>

Smolle, S., & Siverskog, A. (2023). Transgender, Human Rights and Social Work. In S. Webb (ed.). *The Routledge Handbook of Critical Social Work*. Routledge.

SOU 2017:92. Transpersoner i Sverige. Förslag till stärkt ställning och bättre levnadsvillkor. Betänkande av utredningen om stärkt ställning och bättre levnadsvillkor för transpersoner.
<https://www.regeringen.se/contentassets/3e2e892900fc4034a9d822413fdaefe7/transpersoner-i-sverige---forslag-for-starkt-stallning-och-battre-levnadsvillkor/>

Lägg till:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/kap-3-vard-och-stod-till-vissa-utsatta-grupper.pdf>